Okruhy státní závěrečné zkoušky z učitelské způsobilosti:

KPG/SZUZ@ - učitelská způsobilost - navazující magisterská část pregraduální přípravy učitelů

platné pro akademický rok 2026/2027

1)

- Principy kurikulární reformy. Struktura a význam Rámcového vzdělávacího programu a ŠVP pro denní práci učitele. Základní právní normy pro výkon učitelské profese (z. č. 561/2004 Sb., z. č. 563/2004 Sb., vyhláška č. 263 /2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád). Organizační struktura školy, organizační řád školy a specifické funkce pracovníků školy. Poradní, metodické a správní orgány školy.
- Psychologické otázky hodnocení žáka: Funkce hodnocení. Emocionální a sociální složka (poloha) hodnocení (emocionální dopad na žáka i rodiče, vliv na emoce žáka, souvislost hodnocení s obrannými postoji, sebeznevýhodňující strategie, sociální dopad hodnocení).

2)

- Kurikulum – definice, modely, druhy. Základní kurikulární dokumenty současné české základní a střední školy. Klíčové pojmy ŠVP v návaznosti na příslušný RVP základního či středního vzdělávání dle studijního oboru studenta. Klíčové kompetence a jejich akceptace učitelem při plánování a realizaci výuky.
- Sebepojetí a jeho význam ve vztahu ke školní úspěšnosti: Vymezení sebepojetí a jeho složky. Vývoj sebepojetí – předškolní dítě, žák základní školy, střední školy. Vliv sebepojetí na školní úspěšnost a prožívání žáka. Sebepojetí a naučená bezmocnost, formování aspirační úrovně.

3)

- Intencionálnost a funkcionálnost výchovného působení v práci učitele s výukovými cíli, učebními úlohami a jejich taxonomiemi v přípravné, realizační a verifikační fázi výuky.
- Poradenské služby ve škole: kdo je pedagogický pracovník, požadavky na pedagogického pracovníka. Členové školního poradenského pracoviště – jejich úloha ve škole – využití při práci učitele. Preventivní programy realizované v rámci činnosti školy za podpory členů ŠPP.

4)

- Současné trendy ve vzdělávání a jejich inspirace v alternativních pedagogických směrech.
- Problémy ve škole u dětí s diagnózou ADHD a ADD a neurotickým vývojem. Příčiny vzniku, výchovné přístupy, možnosti nápravy. Neurotické obtíže v dětském věku.

5)

- Profesní kompetence učitele. Začínající učitel a jeho specifika s ohledem na aktuální trendy české vzdělávací politiky. Reflexe a sebereflexe v práci učitele. Další vzdělávání pedagogických pracovníků.
- Kreativita ve škole a v práci učitele a žáka: Vymezení termínu kreativita. Význam rozvíjení kreativity (v čem kreativita pomáhá). Důležitost kreativity pro žáky. Kreativní techniky a možnosti jejich využití ve školní výuce (brainstorming, brainwriting, myšlenkové mapy atd.)

6)

- Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami v pojetí RVP. Systémy podpůrných opatření žáků. Didaktické zásady v práci učitele s heterogenní skupinou.
- Determinace psychických vlastností jedince. Poruchy chování u žáků (dělení a popis podle stupně společenské závažnosti, neagresivní a agresivní poruchy chování). Přístupy k ovlivnění žákova chování (metody posilování žádoucích projevů, metody formování nových vzorů chování, metody oslabování nežádoucích projevů žáka).

7)

- Aktuální trendy českého vzdělávání v kontextu předchozího historického vývoje pedagogické teorie a praxe.
- Vývojová charakteristika žáka mladšího a středního věku základní školy: oblast kognitivní, sociální a emocionální. Důsledky a možnosti využití vývojových charakteristik pro práci učitele. Typy problémů, pedagogické situace a jejich řešení vyplývající z vývojového stádia žáků. Akcelerace, retardace a disharmonie vývoje – příčiny a důsledky pro práci ve škole.

8)

- Možnosti využití organizačních forem výuky s ohledem na výstupy z učení. Materiální didaktické prostředky ve škole, způsoby prezentace obsahu učiva, role učitelova verbálního projevu při práci s pomůckami.
- Vývojová charakteristika žáků – starší školní věk základní školy a střední školy: oblast kognitivní, sociální a emocionální. Důsledky a možnosti využití vývojových charakteristik pro práci učitele. Typy problémů, pedagogické situace a jejich řešení vyplývající z vývojového stádia žáků. Akcelerace, retardace a disharmonie vývoje – příčiny a důsledky pro práci ve škole.

9)

- Příprava učitele na výuku a typické chyby při její tvorbě. Řízení realizace výuky (plynulost a spád hodiny, organizační pokyny, sledování žáků). Reflexe a sebereflexe v práci učitele v návaznosti na řízení hodiny.
- Charakteristika pojmu a procesu učení, typy učení (podmiňováním, sociální, senzomotorické, verbální učení, pojmové učení) - jejich vztah k učebním činnostem a motivaci žáků. Zákony učení (motivace, zpětné vazby, transferu, opakování) a jejich vliv na učení.

10)

- Akční výzkum v kontextu profesního rozvoje učitele. Vlastní hodnocení školy (autoevaluace) jako prostředek rozvoje školy.
- Pedagogicko-psychologická diagnostika: Vymezení (definice), fáze diagnostického procesu, metody. Možnosti a meze diagnostických metod. Chyby při aplikaci a interpretaci diagnostických metod a posuzování jiných osob. Diagnostika školní třídy.

11)

- Hodnocení výsledků vzdělávání žáků v práci učitele. Možné způsoby hodnocení výsledků vzdělávání žáků na vysvědčení. Pravidla hodnocení výsledků vzdělávání žáků jako školní regulativ.
- Motivace ve škole: zdroje motivace, významné motivátory pro školní práci žáků (úspěch a neúspěch, očekávání a úsilí, motivační přesvědčení, cílové zaměření, stanovení cíle, činnost žáka a další) Odměny a tresty (role odměny v životě žáka, role

trestů, formy odměn a trestů, zásady frekvence a užívání odměn a trestů, nebezpečí trestů).

12)

- Metody didaktické diagnostiky (ústní a písemné zkoušení, didaktické testy). Další metody pedagogické diagnostiky (pedagogické pozorování, rozhovor, sociometrie).
- Komunikace ve škole: druhy komunikace, cíle komunikace. Typy problémové komunikace na školách (komunikace s agresivním, úzkostným a depresivním jedincem). Komunikace s rodičem – pravidla, jednání s obtížným rodičem.

13)

- Výukové metody, jejich kategorizace, volba metod s ohledem na jejich efektivitu. Kooperativní výuka. Odměny a tresty.
- Školní třída jako sociální skupina: Vývoj školní třídy (koheze). Typy školního kolektivu (nový, částečně nový, dle přijatých norem atd. – charakteristika). Třídní kolektiv z hlediska jeho vzniku a postavení žáka ve třídě. Dynamika skupiny – definice a prvky skupinové dynamiky.

14)

- Klíčové kompetence jako východisko pro práci učitele při plánování, realizaci a hodnocení výuky.
- Nadaný žák: vymezení termínů nadání a talent. Typologie nadaných žáků. Identifikace a diagnostika nadaných žáků. Práce s nadaným žákem (akcelerace, enrichment atd.).

15)

- Učitelé jako profesní skupina. Etické aspekty v práci učitele, prestiž učitelského povolání. Zdravotní rizika práce učitele Autorita učitele. Tvorba třídních pravidel v kontextu specifik třídy. Formy spolupráce školy a rodiny a jejich realizace v prostředí školy.
- Atribuce ve školním prostředí: vymezení termínu atribuce, kauzální atribuce. Atribuční tendence při vysvětlování úspěchu (trojdimenzionální teorie), základní atribuční chyba. Faktory ovlivňující atribuci jedince – dopad na chování jedince (učitele i žáka).

Doplňující informace k průběhu Státní závěrečné zkoušky z učitelské způsobilosti KPG/SZUZ@

V rámci rozpravy státní závěrečné zkoušky bude úroveň dosažení kompetencí učitele ověřována také prostřednictvím následujících oblastí:

a) Konkretizace pedagogických jevů a problémů obsažených v rámci jednotlivých témat SZZ na základě vlastní zkušenosti z předchozího studia a souboru praxí (jako podklad může student využít výstupy z praxe v rámci studentského portfolia).

b) Sebereflexe vlastního profesního rozvoje coby budoucího učitele sekundární školy a to na základě teoretické a praktické složky pregraduální přípravy (oborové, oborově didaktické, pedagogicko-psychologické, praktické složky). A následný návrh cílů dalšího pedagogického rozvoje v souvislosti s nástupem do profese (jako podklad může student využít výstupy z praxe v rámci studentského portfolia).

ZÁKLADNÍ I ROZŠIŘUJÍCÍ LITERATURA Z PEDAGOGIKY

ATKINS, L & WALLACE, S. Qualitative Research in Education. London: Sage Publications, LTD, 2012.
BEDNAŘÍKOVÁ, I. Sociální komunikace. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1357-4.
BEDNÁŘOVÁ, J. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010. ISBN: 978-80-251-2569-4.
BEDNÁŘOVÁ, J., V. ŠMARDOVÁ. Diagnostika dítěte předškolního věku. Brno: Computer Press, 2008.
BENDL, S. Školní kázeň v teorii a praxi. Praha: Trioton,2011. ISBN 978-80-7387-432-2.
DENSCOMBE M. Good Research Guide : For small-scale social research projects (4th Edition). Open University Press. Berkshire, 2010.
DITRICH, P. Pedagogicko - psychologická diagnostika. Jinočany: H a H, 1993. ISBN 80-85467-06-2.
Dorotíková, Soňa (ed.). (2003) Profesní etika učitelství. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
GAVORA, P. Učitel a žáci v komunikaci. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-104-9.
Gluchman, Vasil, Gluchmanová, Marta. Učitelská etika. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity. 2008.
JŮVOVÁ, A. Komunikativní dovednosti. Olomouc: Agentura Gevak, s. r. o.
KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J. Respektovat a být respektován. Kroměříž: Spirála, 2010. ISBN 978-80-904030-0-0.
MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. (1995). Komunikace ve škole. Brno: MU.
MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. Komunikace ve škole. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1070-3.
McNiff, J., Whitehead, J. Doing and Writing Action Research. MERTIN, V. KREJČÍŘOVÁ, L. Metody a postupy poznávání žáků. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-679-0.
Mikuláštík, M. (2010). Komunikační dovednosti v praxi. Praha: Grada.
MUSILOVÁ, M. Pedagogická diagnostika. Olomouc: PVP, 2012. ISBN 978-80-904822-4-1.
MUSILOVÁ, M. Případová studie jako součást pedagogické praxe. Olomouc: PdF UP, 2003. ISBN 80-244-0749-3.
PETERS-KÜHLINGER, G., FRIEDEL, J.. (2007). Komunikační a jiné měkké dovednosti. Praha.
Prášilová, Michaela. (2006). Tvorba vzdělávacího programu. Olomouc.
REASON, P., BRADBURY, H. Handbook of Action Research. London: SAGE, 2006.
Řezníček, Jan. Didaktika a učitelská etika v praxi. Praha: PdF UK.
SANKARAN, S., DICK, B., PASSFIELD, R.,SWEPSON, P. (Eds). Effective Change Management Using Action Research and Action Learning: Concepts, Frameworks, Processes and Applications. Lismore: Southern Cross University Press, 2001.
ŠEĎOVÁ, K., ŠVAŘÍČEK, R. & ŠALAMOUNOVÁ, Z. (2012). Komunikace ve školní třídě. Praha.
ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 97880-262-0044-.
MUSILOVÁ, M. Pedagogická diagnostika. Cvičebnice. Olomouc: PVP, 2015. ISBN 978-80- 904822-9-6.
PALÁN, Z., MUŽÍK, J. et al. Vzdělávací program jako základní kategorie dalšího profesního vzdělávání.
PRÁŠILOVÁ, M. Vzdělávací program a jeho tvorba. Olomouc: Tiresa a PdF UP, 2013.

ZDROJE DALŠÍCH INFORMACÍ A DOPORUČENÉ WEBOVÉ STRÁNKY

Centrum pro zjišťování výsledků ve vzdělávání: http://www.cermat.cz/
Česká školní inspekce: http://www.csicr.cz Český statistický úřad: http://www.czso.cz/
Rámcové vzdělávací programy (PV, ZV, GV, OV, ZUV).
Věstníky MŠMT ČR. Dostupné z: http://www.msmt.cz/dokumenty/format-pdf

Výroční zprávy MŠMT ČR.

ZÁKLADNÍ LITERATURA KE STUDIU Z PSYCHOLOGIE

ČÁP, J.(1997). Psychologie výchovy a vyučování. Praha: Karolínum.
DITRICH, P.(1993). Pedagogicko – psychologická diagnostika. Jinočany: H a H.
FONTANA, D.(2010). Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál.
LEMROVÁ S., a kol.(2024). Pedagogická psychologie. Praha: Grada.
MAREŠ, J. (2013). Pedagogická psychologie. Praha: Portál.
PLEVOVÁ, I. (2017). Metody v psychologii .Olomouc: UP.
PLEVOVÁ, I., PETROVÁ, A. (2012). Obecná psychologie. Olomouc: UP.
PLHÁKOVÁ, A. (2007). Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia.
PUGNEROVÁ, M., KVINTOVÁ, J. (2016). Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada publishing.
PUGNEROVÁ, M. a kolektiv (2019). Psychologie pro pedagogické fakulty. Praha: Grada publishing.
DOPORUČENÁ LITERATURA KE STUDIU Z PSYCHOLOGIE
ŠIMÍČKOVÁ – ČÍŽKOVÁ, J. (2012). Poznávání duševního života člověka. 4. upravené vydání, Olomouc: UP.
ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J., PETROVÁ, A., PLEVOVÁ, I., PUGNEROVÁ, M., HOLÁSKOVÁ, K.,
BINAROVÁ, I. (2010). Přehled vývojové psychologie. 3. upravené vydání. Olomouc: Vydavatelství UP.
URBANOVSKÁ, E. (2010). Škola, stres a adolescenti. Olomouc: VUP.
VÁGNEROVÁ, M.(2008). Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál.
VÁGNEROVÁ, M. (2005). Vývojová psychologie I. – dětství a dospívání. Praha: Karolinum.
VÁGNEROVÁ, M. (2007). Vývojová psychologie II - dospělost a stáří. Praha: Karolinum.
VÁGNEROVÁ, M. (2005). školní poradenská psychologie pro pedagogy. Praha: Karolinum.